

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Кафедра педагогіки музичної освіти та виконавського мистецтва

Методичні основи організації самостійної роботи студентів у класі баяна (акордеона)

для студентів денної та заочної форм навчання
напряму підготовки 025 «Музичне мистецтво»

2017
Мукачево

УДК 378.016:786.8

*Розглянуто та рекомендовано до друку науково-методичною радою
Мукачівського державного університету
протокол № 13, від 26.06.2017 р.*

Укладач

Бегун-Трачук Л.О. – асистент кафедри педагогіки музичної освіти і виконавського мистецтва Мукачівського державного університету

Рецензент

Качур М.М.- кан.пед.наук, завідувач кафедри співу, диригування та музично-теоретичних дисциплін Мукачівського державного університету.

М54

Методичні основи організації самостійної роботи студентів у класі баяна-акордеона -/ Уклад. Бегун-Трачук Л.О – Мукачево: МДУ, 2017. – 26 с.(0,9 д.а)

Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів класу баяна (акордеона) є допоміжним матеріалом у формуванні виконавської майстерності майбутніх фахівців у галузі баянного (акордеонного) виконавства.

Рекомендації призначено для студентів денної та заочної форми навчання напряму підготовки 025 «Музичне мистецтво», викладачів спеціального інструменту в навчальних закладах різного рівня акредитації.

© МДУ, 2017

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1. Форми, види і зміст самостійної роботи студентів.....	6
2. Вимоги до забезпечення самостійної роботи студента- баяніста (акордеоніста).....	10
3. Організація самостійної роботи в класі баяна (акордеона)	11
4. Педагогічне керівництво СРС	14
5. Навчально-методичне забезпечення самостійної роботи студентів класу баяна (акордеона)	18
6. Контроль і оцінювання СРС	20
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	23

ПЕРЕДМОВА

Реформування сучасного українського суспільства супроводжується загостренням соціальних проблем. В сучасних умовах ринку праці та особливостей працевлаштування, зростають вимоги до професійної компетентності випускників педагогічних ВНЗів, що обумовлює якісно нові форми та методи музичної освіти, спрямовані на створення цілісної системи неперервної освіти, на розширення сфери самостійної діяльності студентів, які формують навички самоорганізації та самоосвіти.

Підготовка кваліфікованих фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці, здатних до компетентної і ефективної діяльності за своєю спеціальністю на рівні європейських і світових стандартів, можлива за умови підвищення ролі самостійної роботи студентів, посилення значення роботи професорсько-викладацького складу секції народних інструментів щодо розвитку навичок самостійної роботи студентів класу баяна (акордеона), стимулювання їхньої музично-виконавської й навчально-творчої активності.

Згідно з новими освітніми стандартами значно підвищується роль самостійної роботи студентів, її організації та контролю. Більшість науковців та педагогів-практиків стверджують про необхідність адаптації організації самостійної роботи до сучасних технологій навчання та визначають різні форми самостійної роботи студентів. Розширення функцій та зростання ролі самостійної роботи студентів не тільки веде до збільшення її обсягу, а й обумовлює зміну у взаємовідносинах між викладачем і студентом в процесі навчання гри на баяні (акордеоні) як рівноправними суб'єктами навчально-творчої діяльності, привчатимуть його самостійно вирішувати питання організації, планування, контролю за своєю музично-навчальною й виконавсько-творчою діяльністю, виховуючи самостійність, як особисту рису характеру.

Самостійна робота є одним з найважливіших компонентів освітнього процесу, що передбачає інтеграцію різних видів індивідуальної та колективної навчальної діяльності, яка здійснюється як під час аудиторних, поза аудиторних занять, без участі викладача, так і під його безпосереднім керівництвом. У контексті сучасної системи навчання самостійна робота домінує серед інших видів навчальної діяльності студентів після практичної підготовки (може становити від 15 до 55% навчального програмового матеріалу) та дозволяє розглядати накопичувані знання як об'єкт власної діяльності студента.

Пізнавальна діяльність студентів у процесі виконання самостійної роботи характеризується високим рівнем самостійності та сприяє залученню студентів до навчально-творчої й музично-виконавської активності. Проте, необхідно зазначити, що рівень ефективності самостійної роботи у класі баяна (акордеона) не є достатньою. Безперечно, однією з причин цього є надзвичайна складність технології організації самостійної роботи студентів, яка потребує великого терпіння і часу. Інша причина – несформованість у студентів навчальних умінь та навичок. Як свідчать результати сучасних досліджень та власний музично-педагогічний досвід сьогоденньому студенту важко самому визначати мету, виділяти головне і відокремлювати його від другорядного, проводити порівняльний аналіз, поділяти музичний навчальний матеріал на складові частини та бачити їх взаємозв'язок, проводити контроль та самоконтроль при самостійному вивченні музичних творів.

Самостійна робота студентів в процесі навчання гри на баяні (акордеоні) передбачає поетапне засвоєння нового музично-навчального матеріалу, повторення та закріплення, його застосування на практиці, вдосконалення умінь і навичок, формування виконавської майстерності. Досягнути визначеної мети можливо за умов впровадження особистісно-орієнтованих технологій навчання, забезпечення ґрунтовної мотивації

студентів, створення матеріально-методичного забезпечення та розробки раціональних механізмів наскрізного програмування та прогнозування самостійної роботи студентів класу баяна (акордеона).

1. Форми, види і зміст самостійної роботи студентів

Ефективність самостійної роботи залежить від форм її організації, змісту, взаємозв'язку та характеру завдань.

Потенційні можливості самостійної роботи, закладені в її багатогранності, яка акумулює самостійну музично-творчу діяльність студента, що пронизує всі рівні інструментально-виконавської підготовки майбутнього фахівця. Оскільки, з одного боку – самостійна робота є формою навчання, при якій студент-баяніст (акордеоніст) засвоює необхідні музичні знання, оволодіває виконавсько-інтерпретаційними вміннями і навичками, навчається планомірно і систематично працювати, мислити, формує свій стиль музично-виконавської діяльності. З іншого боку – самостійна робота студента розглядається як один із ефективних методів підвищення навчально-пізнавальної активності та художньо-інтелектуального розвитку студентів, один із напрямків індивідуалізації творчої діяльності студентів.

Найважливіша мета самостійної роботи – розвиток самостійного мислення студентів, що вимагає від них творчої ініціативи, бачення нових комбінацій, здатності до індивідуального прийняття рішень, а також розв'язування різних проблем перед прийняттям рішень, навичок самостійної навчально-пошукової роботи.

Форми самостійної роботи студента: вивчення етюдів та п'єс за планом самостійного вивчення музичних творів; повторення творів, вивчених у попередніх семестрах; відвідування концертів, виступів видатних представників баяно-акордеонного мистецтва, тощо.

У самостійній роботі доцільно поєднувати різні види завдань:

- гра технічних вправ, гам і етюдів (з цього завдання корисно починати заняття і витратити на це приблизно третину часу);
- розбір нових творів;
- завдання з визначення аплікатури, зміни напрямків руху міха;
- вивчення напам'ять нотного тексту, необхідного на даному етапі роботи; робота над звуком та конкретними деталями (слідуючи рекомендаціям, даним викладачем на уроці),
- доведення твору до концертного виконання;
- програвання усієї програми перед контрольним заходом або концертом;
- читання з листа нескладних творів, ансамблевих та оркестрових партій;
- підбір на слух знайомих мелодій з акордами T, S, D групи;
- виконання варіативних вправ (ритмічні видозміни, зміщення акцентів, варіанти артикуляції, динаміки, фактури).

З метою формування необхідних професійних навиків гри, корисно частину заняття відводити для напівсамостійної роботи студента, конкретно вказавши завдання, наприклад, звернути увагу на метро-ритм, досягти правильної взаємодії міху і пальців при звуковеденні, удосконалити окремі місця технічної складності, підібрати аплікатуру і т.д. В цьому випадку студенту надається більша частина ініціативи, викладач тільки допомагає йому, слідкує за напрямком його роботи. При цьому методи мобілізуються всі знання і вміння студента, закріплюються щойно набуті.

Можна використовувати метод тренування. В цьому випадку ініціатива належить викладачу. На занятті він вимагає від студента виконання всіх своїх вказівок в подоланні технічних чи художніх труднощів і по можливості намагається закріпити результати виконаної роботи. Якщо технічні чи художні труднощі настільки складні, що на занятті студент не

може їх подолати, викладач зобов'язаний підказати як працювати над цим самостійно. Не можна подавляти ініціативу студента, а навпаки її потрібно розвивати. Тренування або багаторазове повторення важкодоступних місць в музичному творі можна проводити по-різному, наприклад, викладач кожного разу перед повторенням вказує студентові на недоліки в його виконанні, робить попутні зауваження не зупиняючи гри. При неправильному виконанні зупиняє гру студента. Ці прийоми гри в музичній педагогіці називаються: направляючі вказівки; попутні зауваження; точнюючі зупинки.

Всі вони тісно пов'язані між собою і процесі тренування органічно доповнюють одна одну. Коли викладач робить направляючі вказівки, він ставить перед студентом відповідні завдання при виконанні музичного твору від початку до кінця. Попутні зауваження повинні бути короткими і своєчасними, щоб студент не зупиняючи гри, встигав їх виконати. Наприклад, під час гри в швидкому темпі попередити про акцент, який необхідно виконати. Але не можна перевтомлювати студента частими зауваженнями чи вказівками, особливо тоді, коли він виконує другорядні завдання, наприклад, працює над точним виконанням аплікатури. Вони необхідні в тому випадку, коли увага баяніста не повністю зосереджена на виконанні ігрових завдань і він має можливість сприймати додаткові вказівки. Під час гри попутні зауваження можна робити і в формі жестів, вказуючи студентові нюанси, акценти, агогічні зміни в темпі.

Для виховання і розвитку навичок самостійної роботи студентів класу баяна (акордеона) можна рекомендувати такі *форми* роботи зі студентами:

- усний звіт про підготовку завдання: з якими труднощами зустрівся студент, за допомогою яких засобів усувалися труднощі, який був режим занять, тощо;

- самостійний аналіз свого виконання: вказати на допущені помилки і накреслити шляхи їх усунення, оцінити свою гру, проаналізувати виконання свого товариша.

- самостійний усний і практичний розбір на інструменті нового завдання під керівництвом педагога.

- словесна характеристика образного змісту твору та аналіз засобів музичної виразності, використаних композитором.

- визначення особливостей твору: його характеру (пісенний, танцювальний, маршовий і т. д.), ладу, розміру, форми. Визначення динамічних відтінків, повторюваних елементів фактури.

- вивчення етюдів та п'єс за планом самостійного вивчення музичних творів.

- повторення творів, вивчених у попередніх семестрах.

- відвідування концертів, виступів видатних представників баянно-акордеонного мистецтва.

Студенти повинні не лише брати активну участь у процесі сприйняття та засвоєння музичних знань, а й мати стосовно них власну творчу позицію, бути спроможним застосовувати набуті музично виконавські уміння і навички в процесі концертної діяльності, творчо переосмислювати й співвідносити здобуті навчальні результати з перспективами своєї майбутньої професії.

Самостійна робота студентів в процесі навчання гри на баяні (акордеоні) включає такі види:

- підготовка до поточних аудиторних занять;
- робота над окремими музичними творами;
- підготовка до всіх видів контрольних випробувань (технічні заліки, академконцерти, іспити);

- пошуково-аналітична робота:

- виконання індивідуальних творчих завдань, які винесені на СРС;

- робота над першоджерелами (нотні видання, книги, енциклопедії, статті тощо);
- самоперевірка (самоконтроль, самооцінка) музично-виконавських знань, умінь, навичок та рівня особистісного розвитку;
- самооцінка студентом рівня сформованості власних творчих, виконавських, етичних, психологічних, комунікативних та інших якостей.

2. Вимоги до забезпечення самостійної роботи студента-баяніста

Педагогічна ефективність самостійного вивчення студентами програмного матеріалу в класі баяна (акордеона) залежить від багатьох чинників, а саме планування, керівництва і контролю. Але, на наш погляд, основним чинником є наявність чіткої мотивації. Створення постійно діючої мотиваційної атмосфери доводить, що остання, як правило, повністю спрацьовує в період навчання і, що головне, розвиває загальносоціальні, навчально-пізнавальні, професійні мотиви, закладає в студента стійкий механізм мотиваційності у музично-виконавській діяльності, в умінні розставляти пріоритети за рейтингом стратегічної чи ситуаційної значимості.

Продуктивність самостійної роботи студентів на інструменті значною мірою зумовлена станом їх професійно-мотиваційної сфери, без якої практично неможливе формування самостійності.

У становленні професійно-мотиваційної сфери майбутнього фахівця виділяємо два взаємно пов'язані аспекти: формування у студентів свідомого та активного ставлення до своєї музично-виконавської підготовки і ефективне педагогічне керівництво цим процесом. У першому випадку це досягається ознайомленням студентів зі змістом і специфікою їх майбутньої професійної діяльності, пов'язаної з грою на музичному інструменті.

Педагогічне керівництво включає в себе реалізацію таких функцій: навчальної або методично-регулюючої, яка співвідносить індивідуальні можливості і цілісні орієнтації студента, а також методико-спонукальної, що полягає у формуванні емоційного, раціонального і вольового ставлення студентів до процесу виконавського самовдосконалення, до творів, що вивчаються, і засобів оволодіння ними.

Цікавими та унікальними є критерії виконавської надійності музиканта-інструменталіста розроблені професором Д. Юником [13] які включають:

- досконалість підготовки концертної програми;
- міру здатності до саморегуляції виконавського процесу;
- ступінь сформованості завадостійкості до надмірної дії стереотипів.

Науковець наголошує, що єдиним зовнішнім уніфікованим показником зазначених критеріїв є результативність діяльності, яка у процесі прилюдного виступу автоматично діагностується слухачем у витончених показниках, серед яких метро-ритмічна точність відтворення малюнків конфігурації нотних текстів, точність виконання звуковисотних нотних авторських позначень, цілісність відтворення музичного матеріалу та завершеність виконання музичних творів.

Тільки у самостійних пошуках, у самостійному зіставленні явищ, виборі та оцінюванні відбувається накопичення досвіду музично-виконавської діяльності студентів класу баяна (акордеона).

3. Організація самостійної роботи в класі баяна (акордеона)

Організація будь-якої роботи, зокрема самостійної, починається з діяльності. Ми розглядаємо самостійну роботу як досить ефективний вид музично-виконавської й навчально-творчої діяльності студентів за умови вмілого, безпосереднього чи опосередкованого керівництва з боку

викладача. Її висока ефективність виявляється лише в поєднанні з іншими видами пізнавальної діяльності. Згідно з теорією Д.Б.Ельконіна, «навчальна діяльність – це діяльність, спрямована за своїм змістом на оволодіння узагальненими способами дій у сфері наукових понять». Вона, як справедливо зауважує науковець, повинна керуватися адекватними мотивами, ними можуть бути мотиви набуття узагальнених способів дій. Якщо такі мотиви сформувані, то підтримуються, наповнюючись новим змістом, ті загальні мотиви діяльності, які пов'язані з позицією того, хто навчається, із здійсненням діяльності, що має суспільну значущість.

Для результативності організації самостійної роботи студентів в класі баяна (акордеона) та ефективності використання функції ефективної музично-педагогічної взаємодії, необхідно дотримуватися таких принципів [1; 8; 10]:

- діалогізації – перетворення «суперпозиції» викладача і «субординованої» позиції студента на позицію людей, що співпрацюють, навчаються і виховуються;
- партнерства, який передбачає, що учасники взаємодії, реалізуючи власні цілі, максимально враховують цілі іншого (його завдання, інтереси, цінності);
- проблематизації: викладач не виховує студента, а стимулює його навчально-творчу й музично-виконавську активність, прагнення до особистісного професійного зростання, створюючи до того ж умови для самостійного виявлення і ставлення пізнавальних завдань і проблем;
- персоналізації – відмова від статусних ролей і адекватне включення у взаємодію елементів особистісного музично-виконавського досвіду (емоційно-естетичних почуттів, переживань, виконавських дій);
- індивідуалізації музично-творчої взаємодії – вияв і становлення в кожному студентові своєрідних елементів музично-творчих потенційних можливостей.

Найбільш сприятливим ґрунтом для виховання самостійності студента є позааудиторна, домашня робота. У ній студенту доводиться без сторонньої допомоги аналізувати, зіставляти та узагальнювати явища, активно мислити на основі уже набутого досвіду.

В умовах домашньої роботи студент самостійно вивчає нотний текст, аналізує якість звучання, визначає технічні труднощі, тобто глибше пізнає та осмислює свою діяльність. Першочергового значення набувають доступність, здатність до усвідомленого виконання домашнього завдання. При цьому необхідно враховувати наступне: обсяг матеріалу, термін виконання, складність завдання та працездатність студента.

З метою залучення студента-першокурсника до організації самостійної роботи і виховання в нього навичок самоконтролю, викладачеві класу баяна (акордеона) слід допомагати йому у складанні розкладу дня при самопідготовці.

Спільно розробляється програма самоспостереження та самопізнання музично-виконавських можливостей, властивостей пам'яті, характеру, працездатності, оперативності слухно-розумової та координаційно-виконавської уваги, а також інших якостей і робочих прийомів, пов'язаних із засвоєнням музичного твору. При цьому бажано виявити найбільш сильні сторони музично-виконавських здібностей студента і використовувати їх для розвитку всієї палітри навичок виконавської саморегуляції.

Як відомо самостійність музиканта найкраще формується в роботі над улюбленим музичним твором, або над тим, який подобається. Проте студент не тільки залучається до добору музичних творів у його робочий план, а разом з викладачем аналізує їх, визначаючи, що нового буде набуто під час роботи над кожним твором для поповнення загального музичного, виконавського та професійного багажу.

У процесі самостійного досягнення необхідних результатів у студента бувають труднощі, а іноді й невдачі; потрібно не лише з'ясувати їх причини,

але й намагатися набути вмінь і навичок для їх подолання. Разом із допитливістю, цікавістю та іншими пізнавальними здібностями (логічним мисленням, уявою, пам'яттю тощо), такі вміння і навички створюють психологічну основу для стійкого прагнення до підвищення майстерності гри на інструменті.

Виховання виконавських навичок, особливо рухових, вимагає щоденних, систематичних занять, особливо на етапі їх формування та закріплення. Перенесення тривалих обов'язкових технічних вправ у самостійну роботу студента збільшує темп та підвищує ступінь оволодіння руховими навичками, вивільняє час на занятті, дає можливість поглибити професійну підготовку в класі баяна (акордеона).

4. Педагогічне керівництво СРС

На сучасному етапі керована самостійна робота – це цілеспрямована діяльність педагога-музиканта і студента для системного засвоєння особистістю професійно важливих музичних знань, вмінь і навичок. При цьому керована самостійна робота студентів повинна бути ретельно організованою і проконтрольованою викладачем, а її організація включати ряд етапів:

- визначення цілей роботи;
- відбір змісту;
- визначення завдань;
- контроль.

Вона повинна обов'язково закінчуватися аналізом не тільки сформованих знань, умінь і навичок студента-баяніста (акордеоніста), але й самої здійсненої діяльності.

Під керованою самостійною роботою студента-баяніста (акордеоніста) слід розуміти процес самостійного набуття знань, оволодіння навичками та вміннями, керований викладачем опосередковано

(через методичні вказівки, посібники, інструкції, алгоритми); або самим студентом (через визначення цілей самостійної роботи в процесі навчання гри на баяні (акордеоні), вибір ефективних шляхів їх досягнення та самооцінки). Тому однією з найважливіших задач викладачів є допомога студентам в оволодінні ними.

При цьому необхідно ретельно планувати не тільки аудиторну, але й позааудиторну навчальну роботу студентів в класі баяна (акордеона). Важливе значення має конкретність домашнього завдання. Досвідчений педагог-музикант формулює завдання таким чином, щоб на занятті було легко визначити, скільки і як займався студент.

Виявлення перспектив загально-музичного та виконавського розвитку студента допомагає настроїтись на конкретну і серйозну роботу, усвідомити значення і завдання своєї навчально-виконавської діяльності, намітити загальну лінію професійного самовдосконалення.

Шляхи формування інтересу студента-баяніста (акордеоніста) до професійної діяльності – це застосування спеціальних методів із засвоєння музичних творів. Найефективнішим шляхом досягнення поставлених завдань є звернення до професійно-мотиваційної сфери студента, як одного з шляхів становлення його самостійності. Це шлях залучення до створення цілісної системи формування даної якості.

Педагогічне керівництво цим процесом передбачає:

- залучення студента до організації та контролю своєї самостійної роботи;
- продуктивна взаємодія викладача і студента в роботі над музичним твором, яка спрямована на розвиток музично-виконавського мислення ;
- становлення музично-педагогічного артистизму майбутнього вчителя, пов'язаного з усіма видами виконавської діяльності.

Завдання викладача – навчити методам подолання тих чи інших труднощів у музичному творі, розуміння його стилістичних особливостей, вирішення конкретних питань через розуміння кінцевої мети.

Порівнюючи різні виконавські інтерпретації, першокурсник має можливість глибоко вивчати твір, спираючись на творчі джерела, а не лише на підказки педагога, навчатися аргументувати свої висновки. При цьому слід всіляко заохочувати і стимулювати самостійні спостереження та висновки студента, які ґрунтуються на наукових даних, а також забезпечувати достатність джерел інформації з метою уникнення бездумного копіювання. До останнього найчастіше звертаються студенти із слаборозвиненими слуховими уявленнями і, як наслідок, інертним музично-виконавським мисленням і уявою. Перед початком технічного опрацювання музичного твору їм необхідно привчити себе уважно вслуховуватись в емоційний зміст мелодії і ритму. Слід стежити за нотним текстом, а потім намагатись „почути” цей нотний текст, його звукозображення „внутрішнім слухом”, шляхом внутрішнього співу. Внутрішній спів – „маяк” для формування правильних виконавських рухів у процесі роботи над твором. Такий метод роботи над музичним твором, що використовується на початковому етапі, допоможе майбутньому вчителю в підбиранні на слух на музичному інструменті.

На наступному етапі викладач, спираючись на досвід провідних виконавців, музикантів-педагогів, використовуючи власний досвід, спрямовує зусилля студента на засвоєння професійної методики пов’язаної з детальним опрацюванням найменших структурних одиниць музичного твору.

Необхідно стимулювати у виконавця прагнення до кропіткої роботи над деталями, до досягнення відповідностей технічного оволодіння окремими елементами виконання художнього задуму в цілому, допомогти йому в осмисленому формуванні виконавських навичок.

Необхідно підкреслити, що через надмірне перевантаження, викликане завданнями з інших дисциплін, студенти іноді не встигають вчасно та якісно опрацювати програмовий матеріал. Тому аудиторні заняття часто перетворюються на елементарне підтягування або дублювання їхньої самостійної роботи. Методично більш важливо повсякчас розвивати самостійну роботу студентів, тому що тільки вона є запорукою високих показників у навчанні та подальшій практичній діяльності. Тим паче, що одним із основних педагогічних принципів є зв'язок навчання з практикою, з життям, - тим-то систематична самостійна робота студентів може і повинна забезпечити і належну індивідуальну підготовку, і активність, і свідомість у ставленні до майбутньої музично-педагогічної і концертно-виконавської діяльності, врешті дозволить накопичити необхідний репертуар.

З огляду на це доцільно рекомендувати студентам на початковій стадії навчання вести робочі щоденники, в яких фіксувалися б цілі й завдання на окремому етапі вивчення творів та засоби досягнення мети. В цих щоденниках можна також висвітлювати теоретичні питання, пов'язані з виконанням творів, їх аналізом. Подібні записи в щоденниках і практичні заняття сприятимуть закріпленню студентами прийомів і методів, необхідних для самостійної роботи. Ефективною є пропозиція студентам задавати собі контрольні запитання під час переходу від роздумів до виконання і навпаки (що треба зробити зараз?, що не виходить і чому?, який раціональніший план дій?, які прийоми найефективніші в цій ситуації?, який результат роботи?, що треба зробити найближчим часом?).

Власні відповіді студентів на поставлені ними ж запитання активізують розумову діяльність, показують, наскільки доцільні й послідовні їхні дії в процесі самостійної роботи над твором.

Важливо, щоб студент міг прогнозувати результати своєї самостійної роботи в процесі розв'язання конкретних виконавських завдань, а викладач

повинен допомогти не збитися з правильного шляху, не нав'язуючи готових рішень, стимулюючи його подальшу роботу і самостійні пошуки.

5. Навчально-методичне забезпечення самостійної роботи студентів класу баяна (акордеона)

Специфічною особливістю індивідуальних занять є здійснення навчання на основі індивідуального робочого плану, у якому враховуються вік студента, рівень музичної підготовки, індивідуальні особливості.

Індивідуальний робочий план повинен містити характеристику музичних здібностей студента, інформацію про навчальний матеріал, який планується засвоїти протягом семестру, кількість балів, отриманих студентом за результатами модульного контролю, результати державного іспиту та підсумковий рейтинг з навчальної дисципліни.

Ведення індивідуального робочого плану дає змогу дотриматись послідовності зростання виконавських труднощів програмного матеріалу, простежити динаміку розвитку студента та на цій підставі формувати наступний репертуар.

Навчальний репертуар доцільно формувати за наступними напрямками:

- нові музичні твори для детального вивчення;
- нові музичні твори для самостійного вивчення;
- репертуар для повторення;
- інструктивний матеріал (гами, арпеджіо, вправи, етюди);
- матеріал для розвитку навичок читання з листа, транспонування та гри на слух.

З огляду на розвиток баянного (акордеонного) виконавства, найбільш виправданим у художньому плані є виконання на ньому обробок народних пісень і танців та естрадного репертуару, однак для повноцінного виховання музиканта-народника необхідне вивчення й кращих зразків

класичної музики, сучасних творів вітчизняних та зарубіжних композиторів.

Включення до репертуару творів на самостійне вивчення є обов'язковою умовою розвитку творчої ініціативи, музично-образного та аналітичного мислення студентів. До такого репертуару можна вводити твори педагогічної спрямованості, розраховані на учнів старших класів дитячих музичних шкіл (твори Є. Дербенка, Р. Бажиліна, А. Мірека, М. Чайкіна, А. Репнікова та ін.), твори молодих композиторів.

Для планомірного накопичення репертуару необхідне повторення вже пройдених творів, що певною мірою визначає рівень майстерності виконавця, адже кожний з творів має різне художнє значення, техніку та звуковідтворення. Поряд з цим, слід пам'ятати, що виховання музиканта не може зводитись до детальної шліфовки програмних творів.

Важливим фактором роботи над вдосконаленням навичок гри на слух є добір матеріалу для занять. Музичним матеріалом для гри на слух можуть бути народні пісні і танці, нескладні теми та уривки з творів, які вивчають на заняттях з музичної літератури. Корисно підбирати мелодії, які студенти опановують на заняттях сольфеджіо, з наступним підбором до них акомпанементу, адже їх підбір у різних тональностях сприяє закріпленню зав'язків теорії музики з практикою навчання. Підібрані на слух мелодії рекомендується записувати нотами за допомогою самодиктанта, що дозволить визначити рівень музично-слухового розвитку студентів. Головними завданнями самодиктанта є розвиток музичної пам'яті та внутрішнього слуху, закріплення зорового, слухового та рухового взаємозв'язку.

Технічний розвиток студента спеціального класу відбувається на основі засвоєння основних аплікатурних принципів гам C – a, G – e, F – d, D – h, B – g, A – fis, Es – c, E – cis, As – f у прямому русі, різними штрихами, в терцію, в сексту, хроматичних гам, акордів, коротких, довгих та ламаних

арпеджію; засвоєння принципів ведення міху; вироблення навичок технічного виконання творів; вивчення певної кількості етюдів на різні види техніки (дрібної, репетиції, на терції та сексти, коротких, довгих та ламаних арпеджію, акордової, октавної) та віртуозних п'єс.

6. Контроль і оцінювання СРС

Контроль і оцінювання самостійної роботи студентів в класі баяна (акордеона) передбачає:

- виконання завдань до самоперевірки, самоконтролю, самоаналізу;
- співвідношення із загальноприйнятими нормами;
- оцінювання викладачем звітних матеріалів;
- оцінка якості самостійної діяльності студентів;
- представлення студентами виконаних індивідуальних завдань.

Викладач спеціального класу повинен володіти професійною термінологією, уміти лаконічно, грамотно і доступно пояснювати навчальний матеріал, ставити певні цілі та завдання, навчити студентів правильно організувати заняття для досягнення результативності навчання. У роботі зі студентом викладач повинен спиратися на програмні вимоги, проводити діагностику розвитку здібностей та виконавських навичок учня, та, виходячи з цього, чітко планувати заняття, не відступаючи від принципів послідовності та доступності як у викладі матеріалу, так і у виборі навчального репертуару.

Завдання поточного оцінювання якості знань і вмінь – виявлення рівня навчальної активності студентів та підвищення рівня засвоєння поточного навчального матеріалу. Поточний контроль здійснюється викладачем безпосередньо на індивідуальних заняттях, з періодичністю не більш ніж через два, три уроки в межах розкладу навчальних занять.

Форми *поточного контролю*: контрольні уроки, академічні концерти, прослуховування до конкурсів, звітних концертів.

Оцінювання самостійної роботи проводиться з метою визначення рівня самостійності мислення та творчої ініціативи студентів. Оцінювання самостійної роботи здійснюється у таких формах: перевірка завдань на індивідуальних заняттях.

Періодичний контроль проводиться з метою визначення успішності розвитку студентів і засвоєння ними навчальної програми на певному етапі навчання в класі баяна (акордеона). Форми *періодичного контролю*: заліки (показ частини програми, технічний залік), академічні концерти, диференційні заліки, екзамени.

Для визначення рівня і якості засвоєння програми навчальної дисципліни проводиться підсумковий контроль. Форма підсумкового контролю (за ОПП) – державний іспит.

Самостійні заняття повинні бути регулярними і систематичними. Періодичність занять – щодня. Обсяг самостійної роботи визначається з урахуванням мінімальних витрат на підготовку завдання, з опорою на методичну доцільність та індивідуальні здібності студента. Індивідуальна самостійна робота студентів може проходити в декілька етапів і повинна будуватися відповідно до рекомендацій викладача.

Таким чином, реалізація мети і завдань самостійної роботи студентів класу баяна (акордеона) забезпечує: знання технічних та художньо-виконавських можливостей інструменту; комплексне вдосконалення виконавської техніки, яка включає в себе темброве слухання, питання динаміки, артикуляції, інтонації, а також організацію роботи виконавського апарату, розвиток великої й дрібної техніки; наявність творчої ініціативи, знання методів роботи над виконавськими труднощами музичних творів; наявність навичок творчого використання музично-виконавських засобів виразності та художньо виправданих технічних прийомів; вміння

керувати процесом виконання музичного твору на основі активного слухового контролю; знання репертуару для баяна, що включає твори різних стилів і жанрів, твори великої форми (концерти, сонати, сюїти, цикли) відповідно до програмних вимог; сформований комплекс виконавських знань, умінь і навичок, що дозволяє використовувати різноманітні можливості баяна для досягнення найбільш переконливої інтерпретації авторського тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Береза А. В. Удосконалення виконавської підготовки баяніста в процесі самостійної роботи : навч.-метод. посіб. / А. В. Береза, Б. І. Нестерович. – Вінниця : ВДПУ, 2006. – 83 с.
2. Бесфамільнов В. Виховання баяніста. Питання теорії і практики. Навчальний посібник для середніх і вищих навчальних закладів / В. Бесфамільнов, А. Семешко. – К. : Музична Україна, 1989. – 200 с.
3. Власов В. Методика работы баяниста над полифоническими произведениями / В. Власов. – М., 1991. – 95 с.
4. Горенко Л.М. Работа баяниста над музичним твором / Горенко Л.М. – К.: Музична Україна, 1982. – 52 с.
5. Давидов М.А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста): Підручник для вищих та середніх музичних навчальних закладів / Давидов М.А. – К. : Музична Україна, 2004. – 290с.
6. Дорохін В. Методичні засади виконавської організації музичної тканини на баяні (акордеоні) : навч. посіб. / В. Дорохін. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013. – 86 с.
7. Занюк С. С. Психологія мотивації : навч. посібник / С. С. Занюк. – К. : Либідь, 2002. – 304 с.

8. Князев Вл. Теоретичні основи виконавської підготовки баяніста-акордеоніста : навч.-метод. посіб. / Вл. Князев. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2011. – 216 с.

9. Кузовлев В. О воспитании самостоятельности баяниста / А. Кузовлев // Вопросы профессионального воспитания баяниста. – Вып. 48. – М., 1980.

10. Салій В. Методика роботи над музичним образом у процесі навчання підлітків гри на баяні (акордеоні) : монографія / В. Салій. – Дрогобич : ДДПУ, 2013. – 136 с.

11. Семешко А. Виконавська майстерність баяніста. Методичні основи : навч. пос. / А. Семешко. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2009. – 144 с.

12. Шахов Г. И. Игра по слуху, чтение с листа и транспонирование в классе баяна. Учебное пособие для вузов / Шахов Г. И. – М. : «Владос», 2004. – 224 с.

13. Юник Д. Виконавська надійність музикантів : зміст, структура і методика формування : монографія / Д. Юник. – К. : ДАКККіМ, 2009. – 340 с.

Навчально-методичне видання

**МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У КЛАСІ БАЯНА (АКОРДЕОНА)**

Для студентів денної та заочної форм навчання
напряму підготовки 025 «Музичне мистецтво»

Укладач Бегун-Трачук Л.О.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої
продукції ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

Редакційно-видавничий відділ МДУ
89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

